

Geleidelijk het WATERSYSTEEM veranderen

Al enkele jaren heeft het veenweidevraagstuk de nadrukkelijke aandacht van landschapsarchitect Peter de Ruyter. Hij schreef er een boek over, geeft lezingen en voert projecten uit op het thema. Hij heeft ook een visie hoe het verder moet met de veenweiden en de rol van de rijksoverheid daarin.

Door **Rob Janmaat**

Nog los van de vraag wie er mee aan de slag gaat, constateert De Ruyter dat er een verandering van watersysteem noodzakelijk is. "We moeten naar een fundamenteel ander waterbeheer in het licht van de klimaatverandering. Dat betekent dat we moeten gaan tornen aan afspraken uit het verleden. Het peilbeheer zoals dat altijd werd toegepast, is geen vanzelfsprekendheid meer. Een begin van een verandering is te zien bij waterschappen die met het waterpeil niet langer voor honderd procent de bodemdaling volgen (zie ook verslag veenweidedebat op pagina 26). Niet elke droogleggingseis wordt automatisch gevolgd. Natuurlijk zal de situatie per waterschap verschillen. Voor elk waterschap, of eigenlijk voor elke regio of polder moeten we zoeken naar de goede oplossingen. Het zal nodig zijn om de boeren daarin mee te krijgen. Aan de andere kant zal het waterschap een meer leidende of sturende rol op zich moeten nemen.

DELTAPLAN VEENWEIDEN

Het Rijk kan een belangrijke rol spelen om te komen tot een ander watersysteem, denkt De Ruyter: "Van het Rijk verwacht ik dat ze voor het veenweidevraagstuk met een vergelijkbaar programma komt in lijn of als uitwerking van het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie. Hierin komen al veel zaken aan de orde die ook voor het veenweidevraagstuk van belang zijn, zoals het meebewegen met de seizoenen, het herstellen van de sponswerking en het toepassen van peilfluctuaties. Een koppeling tussen de twee plannen ligt dan ook voor de hand. Maar ook een programma 'Ruimte voor het Veen' in lijn met het integrale gebiedsprogramma 'Ruimte voor de Rivier' is een optie. Ten slotte is er een directe link met het Delta-

plan Biodiversiteit, waar op dit moment hard aan wordt gewerkt door een brede groep."

Het Rijk kan waterschappen ondersteunen, zegt De Ruyter. Dat kan, net als in andere Deltaprogramma's, met financiën, instrumentarium en kennis. "Om boeren en waterbeheerders in beweging te krijgen heb je financiële middelen nodig. Gebiedsprocessen bestaan uit vele gesprekken die moeten worden gevoerd en er zal een bedrag nodig zijn voor compensatie. Daarvoor moeten we Veenfondsen inrichten. Die kunnen worden gevoerd door provincies en waterschappen. Het Rijk kan uit het Klimaatfonds bijdragen. Overigens zullen compensaties alleen tijdelijk kunnen zijn. Het is deel van de omvorming naar een nieuw en ander watersysteem."

RUILVERKAVELING

Om beweging in het bezit en beheer te krijgen kan ruilverkaveling nuttig zijn oppert De Ruyter. "Er kan grond geruuld worden en misschien kunnen er ook bedrijfstypen gewisseld worden, Hoe krijg je de juiste boer op de juiste plek in het nieuwe veenland-schap op basis van bodem en toekomstbestendig watersysteem? Voorwaarde is dat er voldoende draagvlak is. Dit instrument kan nog beter werken als provincies voor dit doel ruilgronden inbrengen (BBL-gronden). Ook Staatsbosbeheer zou dit kunnen doen, om toe te werken naar een meer robuust systeem. Voor het beheer van de gronden moeten we misschien naar nieuwe vormen zoeken, of juist terug grijpen naar oude vormen zoals coöperaties voor gezamenlijk beheer van hooilanden."

Binnenveld

Peter de Ruyter

KENNIS

Waterschappen en regio's die met deze processen starten, hebben behoefte aan kennis. Hoe pak je dit aan. Welke ervaringen zijn er? Waar begin je? "Voor dit doel kunnen waterschappen urgentiekaarten maken: op basis van verschillende criteria wordt er gekeken in welke polder of in welk peilvak de problematiek het meest urgent is.

Ook is er behoefte aan kennis over de inzet van natte teelten. Het meest kansrijk acht ik gewassen als Azolla die onderdeel kunnen zijn van het voedersysteem in de melkveehouderij. Boeren maken de overstap namelijk alleen als die inpasbaar is in de bedrijfsvoering. Ik geloof minder in de teelt van isolatiematerialen. De natte teelten zitten in de experimenteerfase, het zal nog even duren voordat ze breed worden toegepast."

KOPPELEN MET ANDERE DOELLEN

Het ligt voor de hand om een Deltaprogramma Veenweiden te koppelen met andere doelen, bijvoorbeeld met het Deltaplan Biodiversiteitsherstel. "Een koppeling met het weidevogelbeleid is logisch. Hiervoor zullen op meer plaatsen plas-dras-situaties moeten worden gecreëerd en dat is precies wat er nodig is om veenoxidatie tegen te gaan. Voor een adequate bescherming van natuurgebieden in de veenweiden is het goed om buffergebieden in te richten en het peil daar te verhogen. Ook dit draagt bij aan het behoud van de veenweiden." De Ruyter ziet daarnaast ook mogelijkheden om een koppeling te maken met het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB) en met financiële middelen uit Life-projecten voor Natura 2000 gebieden in het veen.

“Van de waterschappen zijn we gewend dat ze in een dienende rol zitten, het wordt nu tijd dat ze een leidende rol oppakken.”

ROL WATERSCHAPPEN

De Ruyter dicht voor het hele dossier een cruciale rol toe aan de waterschappen. "Van de waterschappen zijn we gewend dat ze in een dienende rol zitten, het wordt nu tijd dat ze een leidende rol oppakken. Een aantal waterschappen ziet ook wel dat er een omslag nodig is. Bij Wetterskip Fryslân spreek ik mensen die dat ook zien zitten. Ze geven aan dat ze nu nog veel met houtje-touwtje-waterbeheer werken. Dat willen ze graag anders, ze willen naar een meer robuust waterbeheer. Dat zal niet van vandaag op morgen gebeuren, maar het komt zeker op gang."

De systeemverandering zal geleidelijk moeten verlopen volgens De Ruyter: "Uiteindelijk zal het niet werken als we met het beleid ineens een grote koerswijziging maken. Het werkt meestal het beste als de veranderingen geleidelijk gaan en we slim gebruik maken van bestaande instrumenten die we aanpassen aan de urgentie van de opgave."

[bijschrift]